

تىڭ باستانما، جاڭا ساپار

توقسۇ اۋدانى تارىخ، مادەنىيەت بايلىغىن اشۇغا كۇش سالدى

ھان، تاڭ پاتشالىقتارنا ۋتان بايرىغى بەينە مەن مۇندالادى

توقسۇ اۋدانى تاڭ پاتشالىقى ۋلى باسقاققى مادەنىيەت باقتاسىڭ جالىپى كورنىسى (11، ايدىڭ 11، كۈنى ۋاقىش ايلاراپن تۇسارگان). □ شۇرئى گازەتسىزىڭ جالىپلىق اقبارات قۇرالارى تىلىشى جۈۋ بىلك تۇسارگان

بەسىشى جالىپى ۋماجلىس رۇجى نەگىزگى ساندا

□ گازەتمىزدىڭ جالىپلىق اقبارات قۇرالدارى تىلىشلەرى جىيىك بو، جووۋ بىلىڭ، جاۋ چاڭفۇ

اۋدان كولهمنده 66 جەردە مادەنى ەس-كەرتكىشى ورنى بار توقسۇ اۋدانى تارىخى، مادەنىيەت بايلىغى جاعىنداى ۋىرى اۋداننان ”مادەنىيەتتە قۇاتتى اۋدانعا“ قاراي ۋتىپ، جۇڭخۇا مادەنىيەتنىڭ جەر بەلگىسىن بەلسەندى تۇلعالاپ، تارىخقا ۋتىل ۋبىتىرىپ، ما-دەنىيەتتى سويلەتتى.

پارتيا 19 - كەزەكتى ورتالىق كومىتەت-تىنىڭ بەسىشى جالىپى ماجىلىسىندە بىلاي دەپ ورتاعا قويىلدى: ”جۇڭخۇانىڭ تاڭ-داۋلى ۋداستۇرلى مادەنىيەتنى جالعاستىرىپ، اسقاقتاتىپ، مادەنىيەت ەسكەرتكىشى، بايرىغى كىتاب-تارىدى قورعاۋ، زەرتتەۋ، پايدالانۇدى كۇشەيتۋ كەرەك“. 14 - بەسىجىلدىق ”مەزگىلىندە توقسۇ اۋدانى شىنجياڭنىڭ ”جۇڭخۇا ۋلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن سومداۋ“ تارىبە با-زاسىن قۇرۇعا قۇلىنىپ، ھان، تاڭ مادەنىيەت-ماركاسىن اسقاقتاتىپ، تارىخى، مادەنىيەتتى تاڭ-بالاعان تانىقسىن جولعا قويىپ، مادەنىيەت -ساياھات كاسىبىنىڭ دامۇشۇن لىگەرلەتتى.

11 - ايدىڭ 17 - كۈنى ۋتىلىشى تاڭ پاتشالىغى انشى ۋلى باسقاققى مادەنىيەت باقتاشىنا كەلگەن كەزدە باقتاشان تاڭ پاتشالىغىغا ۋتان بايرىغى بەينەنىڭ مەن مۇندالاپ تۇرغاندى-ھەن بايقادى.

”مادەنىيەت باقتاشىندا، سالىستىرما بو-يىنىشا تۇڭگۇزباس كونه قالاسى قالىپنا كەلتى-رىپ سالىندى، مۇندا ۋرېس تاس كەرىپىشتى، ۋرېس تال قاڭغىلتاق كەرىپىشتى نىشىكى اشەكەي-لمۇ ورنالاستىرۇنىدا تۇگەلدەي تاڭ ۋداۋىرد-نىڭ قۇرىلىس ۋلگىسىنە لىكىتەدىك“، - دەدى توقسۇ اۋدانى مادەنىيەت - دەنە تارىبە، رادىو - تەلەۋىزور جەنە ساياھات مە-كەمەسى پارتيا باسشىلىق گروپپاسىنىڭ شۇجى چىڭ جىانچۇن.

تۇڭگۇزباس قالا جۇرتى مەملەكەتتىك ۋتۇيىندى مادەنىيەت ەسكەرتكىشتى قورعاۋ

ورنى. 2013 - جىلى مەملەكەتتىك ما-دەنىيەت ەسكەرتكىشى مەكەمەسىنىڭ بەكىتىمەن، بەيجىڭ داشۇەسىنىڭ ار-ھەولوگىيا مادەنىيەت مۇراجاي شۇەيۋانى توقسۇ اۋدانىدا ”تاڭ پاتشا-لىغى انشى ۋلى باسقاققى ارھەولوگىيا“ نىسانىن باستاندى. ارھەولوگىيالىق قازبا-ارقىلى كونه قالانىڭ وسدان شامامەن 1700 جىل بۇرىنغى باتىس جىن داۋد-رىندە باستاپ سالىنعانى دالەلدەندى. تاڭ پاتشالىغى داۋرىندە، تۇڭگۇزباس قالا جۇرتى انشى ۋلى باسقاققىغا قاراس-تى كۇسان اسكەرى امرشلىگىنىڭ ورنى بولغان، بۇل ورتالىق ۋكىمەتتىڭ شىنجياڭدى ۋونمىدى جونە سالغاندى-ھەنىڭ ماڭىزدى تارىخى دالەلى، مەملە-كەت بەلىك ۋقىغى سېۋولنىڭ ماڭىز-دى جەر بەلگىسى سىياتىنا يە قالا جۇرتى.

توقسۇ اۋدان كولهمنده بايرىغى قالانىڭ، ورتەڭنىڭ، تىڭ يەگەۋدىڭ جۇرتى، بۇتھانا، تاس ۋڭغىر، كەزەڭ سىياقتى مادەنىيەت ەسكەرتكىشتەردەن 66ى بار، اسرەسە، ھان، تاڭ اسكەرى، ۋكىمەت جۇرتى مەن بۇددا ۋدىنى جۇرتى ۋبىر شاما مول.

توقسۇ اۋداندىق پارتكومنىڭ شۇجى شىباۋ لىن بىلاي دەدى: مول تارىخى، مادەنىيەت بايلىغى توقسۇ اۋ-داننىڭ مادەنىيەتتە قۇاتتى اۋدان قۇر-ۋنىڭ نەتىگى، وسى اۋدان مادەنىيەت ەسكەرتكىشتى قورعاۋ، زەرتتەۋ، پايد-الانۇدى كۇشەيتىپ، مادەنىيەت كاسىپ سالاسىنىڭ دامۇشۇن جەدەل ىل-گەرلەتتى. ”وتانىشلىدىق تارىبەنى، ۋلتىزار نىتىمامعان ۋلكى كورسەتۋدى، جاستار مەن ورنەدەر زەرتتەۋ - ووقۇن، شىنجياڭنىڭ ۋتورت تارىخىن ۋكىتتەۋ، ۋبىرەتۋدى، جۇڭخۇا مادەن-يەتنى جالعاستىرۇدى، ھان، تاڭ ما-دەنىيەتنى سەزىنۇدى“ ۋبىر تۇلعالاند-ىدەرغان جۇڭخۇا مادەنىيەتنىڭ جەر بەلگىسىن تۇلعالادى؛ باتىس ۋڭغىر باسقاققى مادەنىيەت باقتاشى، تاڭ پات-شالىغى انشى ۋلى باسقاققى مادەنىيەت باقتاشىنىڭ مەن مۇندالاپ تۇرغاندى-ھەن بايقادى.

توقسۇ اۋداننىڭ مەكەمەسى دەپ بۇرىنغى مەكەنى، بايماڭگۇچى، شەسى ھان باسقاققى، انشى العاشقى قا-لاشەى، مىڭ جىلدىق توقسۇ ۋتان، تاڭ مادەنىيەت ماركاسىن اسقاقتاتتى؛ سونمەن قاتار ھان، تاڭ مادەنىيەتنى قالا قۇرىلىسى مەن تۇرغىندار تۇرمە-ڭادان گۈلدەنگەن كاسىپ سالاسىنا جەنە تە-بىندەپ كەلە جاتقان كاسىپ سالاسىنا اين-لپتى.

بوي كوتەرگەن. وسى بەكىنىس ماڭىز-دى اسكەرى قۇرىلغى عانا مەمەس ۋارى سول كەزدەگى ماڭىزدى قاتناس تورا-بى بولغان.

ۋتىلىشنىڭ شىنجياڭ مادەنىيەت ەس-كەرتكىشتە تاراۋنان ۋعسۇنغا قاراعاند-ىدا، قازىرگە دەيىن شىنجياڭ شەكاراسى نىشىدەگى ۋلى قورغان بايلىغى 212 ورنە-دا بولسى، وڭغۇستىك، سولتۇستىك شىنجياڭغا تارالغان. ولار تارىختاعى ورتا-جازىقتاعى پاتشالىقتاردىڭ باتىس ۋڭغىر-دى ۋونمىدى باسقارۇنىڭ كۇاسى، بۇل شىنجياڭنىڭ جەلدەن بەرى جۇڭگو تەرىپتورىياسىنىڭ بولىنەس ۋبىر بولگى ەكەندىگىن تۇسىندىردى.

شىنجياڭ مادەنىيەت ەسكەرتكىشى تاراۋنىڭ تانىستىرۇنىغا قاراعاندا، 2017 - جىلدىڭ سونمى دەيىن، اۋتونومىيالى رايون مەملەكەتتىك مادەنىيەت ەسكەرت-كىشتەردى قورعاۋ ارناۋلى كومەك قاراجا-تىنان 100 مىلليون يۇانغا قول جەتكە-زىپ، شىنجياڭنىڭ شەكاراسى نىشىدەگى ۋلى قورغان بايلىغى نەگىزدىك قۇرىلغ-لارنى جونەدۇ، بەكەمدەۋ سىياقتىلارغا پايدالانغان. 2017 - جىلدان بەرى اۋتو-نومىيالى رايون ۋر جىلى 22 مىلليون 800 مىڭ يۇان قارجى شىعارىپ، مادەن-يەت ەسكەرتكىشتى قورعاۋ شىلاردىڭ ارناۋلى قاراجاتىن شەشىم ەتكەن. شىنجياڭنىڭ شەكارا نىشىدەگى ۋلى قورغان بايلىغى ۋشول - جازىرا، يەن دالادا بولغانمەن، تۇگەلدەي دەن قويا قورالغان.

(باسى 1 - بەتتە) ”ەلەكتىر قۇاتى + بەيدوۋ“ دالە - ۋدال قىزمەت وتەۋ جۇ-يەسى جالىپلىق قىزمەت وتەۋ تۇغىرى جەنە جەر بازاسىندىق كۇشەيتۋ پۇنكىتى سىندى ەكى بولىكتەن قۇرالادى. جالىپلىق قىزمەت وتەۋ تۇغىرى زەردەلى تەخنىكادان پايدالانىپ، ۋتۇرلى ساندى مالەمتتەردى بىرىكتە-رىپ، بارلىق تەرىپىنالىغا ناقتى ۋا-قتتا جەتكىزە الادى، بۇل جۇيە-نىڭ ۋلكەن مېى“. جەر بازاسى-دىق كۇشەيتۋ پۇنكىتى بەيدوۋ ورنى قىزمەت وتەۋشۇن وزەك ەتىپ، جوعارى دالدىكتە ورنى بەلگىلەۋ، جوعارى دالدىكتە ۋاقت قىزمەتى جەنە قىسقا ھابار قىزمەت وتەۋشۇن ۋسنادى.

بىيل مەملەكەتتىك ەلەكتىر تورى شىنجياڭ ەلەكتىر قۇاتى شەكى سەرىكتەستىگى بەيدوۋ جۇيەسىنەن پايدالانۇدى جىلدام لىگەرلەتىپ، تۇتاس شىنجياڭدا تاغى دا 126 بەيدوۋ جەر بازاسى-دىق كۇشەيتۋ پۇنكىتىن قۇردى، ۋرېس پۇنكت تۇيىندەرنىڭ سىگنالنىڭ قامتۇ اياسى 50 كىلو-مەتردەن استى، ۋاقت قىزمەت دال-دىگى 20 نانسەكۇندقا جەتتى، ورنى بەلگىلەۋ دالدىگى ”مېللىمەتر دارەجەسىنە“ جەتتى.

مەملەكەتتىك ەلەكتىر تورى شىنجياڭ ەلەكتىر قۇاتى شەكتى سەرىكتەستىگى عىلىم - تەخنىكا يىتتەرنەت ۋبولسى ساندى مال-مەت باسقارماسىنىڭ ورنىباىسار باستى ۋاڭ تىيانچۇن مىنالاردى ۋبىلدىردى: بۇل جۇيەنىڭ سالد-

ەلەكتىر تاراتۇ مولشەرنىڭ %30 تەن استامى تازا ەنەرگىيادان كەلدى

(باسى 1 - بەتتە) مولايغان. پارتيا 19 - كەزەكتى ورتا-لىق كومىتەتنىڭ بەسىشى جالىپى ماجىلىسىندە جاسىل، تومەن كومىرتەكتى دامۇدى جەدەل لىگەرلەتۋ كەرەكتىگى العا قويىلدى. ”جاسىل جىلۇمەن قامداۋ ۋلكىسى تارباغاتاي ايد-الدىن الا مالەمت سىياقتى يىنغور-ماتسىيالار ارقىلى قاتتى كۇيدەگى جىلۇ ساقىنايتىن ەلەكتىر پار قازاند-دى مەڭگەرۋ جابدىقتارنىڭ اۋ-ماقتارغا ۋبولپ، ۋاقتقا ۋبولپ، قاجەتكە ۋبولپ جىلۇمەن ەنەرگىيا ۋنەمدەۋى. بىيل تارباغاتاي ايماعىندا جالىپ جىلۇ بەرىلگەن قۇرىلىس اۋدانى 39 مىلليون 750 مىڭ شارشى مەتر، مۇنىڭ نىشىدە تازا ەنەرگىيامەن جىلىتىلغان جالىپى اۋدان 27 مىلليون 700 مىڭ شارشى مەتر بولسى، تازا ەنەرگىيامەن جىلىتۋ مولشەرى %69.7 كە جەتىپ، ساپكەس مەزگىلدەگەن %22 جوعارنالا-غان. تازا ەنەرگىيامەن جىلىتۋ با-رىسىندا ەلەكتىر ارقىلى جىلۇمەن قامداۋ اۋدانى 4 مىلليون 550 مىڭ شارشى مەتر بولسى، ساپكەس مەزگىلدەگەن %163 لىگەرلەتەدى.